

Stavanger 30. september 2022

NBKs Innspill til kunstnermeldingen 2022

NBK takker for muligheten til å gi innspill til den nye kunstnermeldingen. Dette er en etterlenget melding som bør legge til rette for en nødvendig styrking av kunstnerøkonomien.

Kunst er en grunnleggende, universell menneskelig aktivitet som har sin rettmessige plass som en hjørnestein i ethvert demokratisk samfunn. Den er både utgangspunktet for og resultatet av våre erkjennelser og refleksjoner.

Koronakrisen viste med tydelighet hvor hullede og skjør kunstnernes lappeteppeøkonomi er. Pr. 2020 hadde kunstnere den laveste inntekten av samtlige kunstnergrupper. Samtidig har krisen også vist at målrettede tiltak som ekstra arbeidsstipend og stimuleringsordningen for innkjøp av samtidskunst har vært svært vellykkede.

Offensiv kunstnerpolitikk er en forutsetning for bred og mangfoldig rekruttering til kunstneryrket på bakgrunn av talent og vilje, fremfor sosial og økonomisk bakgrunn. Det er ikke tilfellet i dag. Rapporten *Visuell kunst i norsk forvaltning* er krystallklar i sin tale: «*De økonomiske vilkårene åpner ikke i tilstrekkelig grad for ytringsfrihet og mangfold.*»

Hovedutfordringen for visuelle kunstnere er at de ikke får tilstrekkelig betalt for arbeidet de gjør. At Regjeringen i Hurdalsplattformen slår fast at den vil «styrke kunstnerøkonomien og legge til rette for at kunstnere og kulturarbeidere får bedre rettigheter og arbeidsmuligheter», er svært positive signaler og en tydelig anerkjennelse av behovet for å styrke kunstnernes økonomi.

Kunstnerne skaper egne arbeidsplasser, og som innovatører bidrar de til utviklingen av lokalsamfunn over hele landet.

NBKs innspill er delt inn i seks hovedbolker, hvor hver bolk svarer på et spørsmål i invitasjonen.

Vennlig hilsen

Geir Egil Bergjord
Styreleder Norske Billedkunstnere

1. Regional Satsning

Tilgang til kunst av høy kvalitet bør ikke være avhengig av bosted. Vi foreslår flere tiltak som vil bidra til regional utvikling i samsvar med Hurdalsplattformens mål om å «Leggje til rette for fleire kulturarbeidsplassar og kompetansemiljø over heile landet»

Tiltak – oppsummert:

- Styrke infrastruktur
 - Fellesatelier, kunstnerstyrte visningssteder og kunstnerdrevne ordninger for arbeidsopphold (Artist in residence)
- Styrke Kunstsentrene i Norge med økte bevilgninger, derunder:
 - Øke regionale prosjektmidler visuell kunst
 - Innlemme kunstsentrene i ordningen for utstillingshonorar
- Styrke Norsk Kulturfond
 - Prosjektstøtte Visuell kunst
 - Drifts- og arrangørstøtte
 - Videreføre kunstnerassistentordningen
- Øremerke midler til Innkjøp av norsk og samisk samtidskunst
- Flere hjemler og høyere tildelingsprosent for Statens kunstnerstipend
- Økt satsing på kunst i offentlige rom

1.1. Styrke Infrastruktur for kunstnerne

Det er behov for en forsterkning av regional infrastruktur for det profesjonelle visuelle feltet, slik som visningssteder og fellesatelier og arbeidsopphold/gjesteatelier. Investeringer i lokal infrastruktur vil både fungere på kort sikt, og være treffsikre tiltak for å sikre produksjonsforhold og utstillingsvirksomhet i en bred geografisk utstrekning for fremtidige generasjoner.

Det er viktig at regionale støtteordninger også kan gå til drift av allerede eksisterende og fungerende infrastruktur som for eksempel fellesverksted og mindre kunstnerstyrte visningssteder. Her kan regionale fond være en god løsning.

Etablering av nye arbeidsopphold/gjesteatelier vil være et tiltak som både vil styrke det lokale kunstmiljøet og bidra til faglig utvikling, nettverk- og kompetansebygging.

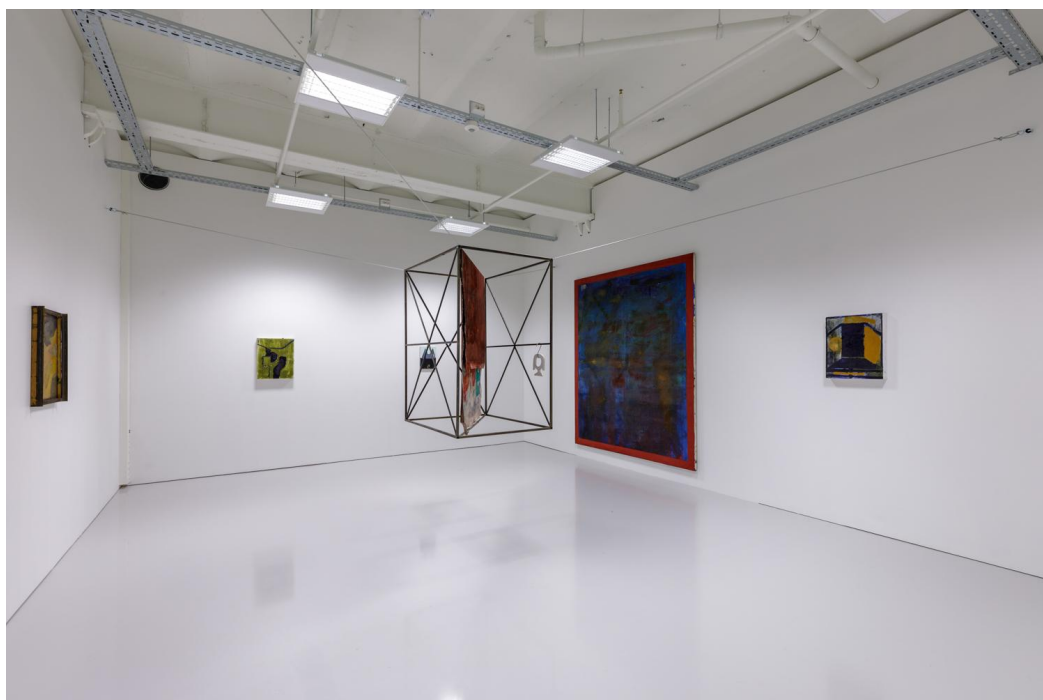
Mange fellesatelier og kunstnerstyrte visningssteder er i dag leietakere i svært lite energieffektive bygg som ofte er i offentlig eie. En må se på tiltak for mer energieffektiv oppvarming for å møte dagens energikrav og samtidig redusere kunstnere og visningssteders utgifter.

Kunstnere leier ofte atelier i bygg med god takhøyde. Her har kunstneren laget et mindre «oppholdsrom» for å holde varmen i vinterhalvåret (Foto: Sara Christensen).

Tou Atelierhus i Stavanger stod ferdig oppusset i 2017 og består av 31 atelier, godt tilrettelagt med ventilasjon, utslagsvask, god takhøyde, internettilkobling og flotte fellesarealer. Et ledig atelier ble lyst ut med søknadsfrist 2. september 2022. Mellom 30 og 40 meldte sin interesse på telefon og innen fristen lå det 11 søknader fra svært godt kvalifiserte søkere. (Foto: Tou)

Bildet viser atelierhusets prosjektrum som brukes til skiftende utstillinger basert på innsendte søknader. Tou Atelierhus rommer også grafikkverkstedet Tou Trykk, et snekkerverksted og et rom med punktventilasjon til ulik bruk. . (Foto: Tou)

Linda Blomqvist performing CIRCLE LUX 9 på Small Projects, et kunstnerdrevet initiativ lokalisert i Tromsø. Small Projects ble grunnlagt av kunstneren Jet Pascua og begynte som et nomadisk kunst- og samfunnsprosjekt i Manila, Filippinene. Etter relokalisering til Tromsø i 2011, forblir Small Projects tro mot sine røtter, og erkjenner at det er lokalisert på samisk territorium ved å være vertskap for arrangementer relevante for lokalsamfunnet og mangfoldet i form, formål og utøvere. Small Projects er støttet av Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) som også er vertskap for visningsstedet. (Foto: Kasia Mikolajewska)

1.2. Styrking av de regionale kunstsentrene

En vesentlig del av den publikumsrettede virksomheten til norske kunstnere foregår på mindre og mellomstore arenaer. Derfor er det viktig å styrke vilkårene for kunstproduksjon på de regionale arenaene.

Norges 15 regionale kunstsentrene er profesjonelle kompetanse- og ressursstøttere. Disse bør styrkes for å bidra til et regionalt løft for den visuelle kunsten. Dagens ordning med driftsmidler, kun fra fylke og vertskommune, må styrkes med statlige driftsmidler.

Regionale prosjektmidler forvaltes i dag av KiN (Kunstsentrene i Norge). Formålet med ordningen er å gi profesjonelle kunstnere bedre vilkår i arbeidet med utstillinger, heve kvaliteten og styrke profesjonaliteten i offentlig visning av kunst over hele landet.

Vi mener også at kunstsentrene bør innlemmes i utstillingshonorarordningen. Dette vil få en direkte positiv effekt for de regionale kunstmiljøene i hele landet.

1.3. Norsk kulturfond

Tilskuddsordningene knyttet til Kulturfondet er særdeles viktig for kunstnerne og det frie feltet. I dag utgjør tildelingene til det visuelle feltet en svært lav prosentandel av total tildeling til alle kunstnergrupper. Vi forventer at Kulturfondet styrkes med særlig vekt på visuell kunst. Det er nødvendig å prioritere nye tiltak og satsinger, samt ivareta og utvide etablerte men underfinansierte tiltak på det visuelle kunstfeltet.

1.3.1. Prosjektstøtte visuell kunst

Stadig flere kunstnere i det visuelle kunstfeltet arbeider med store prosjekt som går utover rammene for den eksisterende prosjektstøtteordningen. I 2020 ble 36% av søknadene innvilget, men kun 22% av den samlede søknadssummen ble bevilget. Slik blir kunstnere tvunget til å legge ned en betydelig egeninnsats som ikke honoreres. Det er et klart behov for å styrke ordningen.

1.3.2. Drifts- og arrangørstøtte

Visningssteder i hele landet har et uforløst potensial grunnet underfinansiering og manglende forutsigbarhet. Det er behov for å styrke økonomien ved institusjonene for å bedre inntekts-, produksjons- og utstillingsvilkårene for kunstnerne.

Styrking av økonomien ved de mindre og mellomstore kunstinstitusjonene, vil også bidra til å legge til rette for større risikovilje. Dette gjelder både de selvorganiserte visningsstedene som ligger under arrangørstøtteordningen, og de øvrige institusjonene med driftstilskudd fra Kulturrådet/Kulturdepartementet.

1.3.3. Kunstnerassistentordningen

Kunstnerassistentordningen skal bidra til erfarings- og kompetanseoverføring mellom etablerte og nyutdannede kunstnere, samt profesjonalisere og øke inntektsmulighetene for begge parter. Ordningen er vellykket og bør videreutvikles.

1.4. Øremerke midler til Innkjøp av norsk og samisk samtidskunst

Det har i flere tiår blitt varslet om bekymringsverdig få innkjøp ved de offentlige museene som følge av minimale innkjøpsbudsjetter, noe som bekreftets av Jorunn Veiteberg i rapporten *Å samla kunst* (2019).

Stimuleringstiltaket under konronakrisen med bevilgninger til kunstinnkjøp til kunstmuseene, var et svært treffsikkert tiltak som bidro til inntekter for kunstnere i en vanskelig periode.

Ved å legge til rette for innkjøp av kunst fra nålevende kunstnere vil de nasjonale og regionale museenes samlinger gjenspeile vår tids produksjon. De offentlige samlingene bør kjennetegnes av bred representasjon og et mangfold av kunstneriske praksiser. Innkjøpsmidler til de regionale museene er et tiltak som både gir til fellesskapet og til publikum, og som bidrar til å styrke hele kunstfeltet.

1.5. Høyere tildelingsprosent for Statens kunstnerstipend

Hvert tildelt stipend har ringvirkninger i det lokale fagmiljøet. Flere hjemler og høyere tildelingsprosent vil sikre større spredning av stipender og styrke kompetansemiljøene i regionene.

Størrelsen på Statens kunstnerstipend bør reguleres årlig tilsvarende gjennomsnittlig lønnsvekst i statlig sektor. Aldersgrensen i forskrift for Statens kunstnerstipend bør endres fra 67 til 70 år, tilsvarende pensjonsbestemmelsene i staten for øvrig.

Arbeidsstipend er det mest treffsikre kulturpolitiske virkemiddelet og kan svare på alle de 6 spørsmålene Kulturdepartementets har stilt oss:

1. Langvarige stipend legger til rette for kulturarbeidsplasser ved at kunstnere kan tenke og arbeide langsiktig. Hver stipendhjemmel bidrar til kompetanseheving i og rundt stipendmottakerens (nær)miljø.
2. Arbeidsstipend bidrar til at kunstnere får betalt for å fordype seg i og å utvikle nye kunstprosjekt.
3. Statens arbeidsstipend utbetales i dag som lønn. Som pensjonsgivende lønnsinntekt ville arbeidsstipend bidratt til fremtidig pensjon for mottakeren.
4. Langvarige stipend bidrar til økonomisk stabilitet og forutsigbarhet, nødvendig for kunstnerisk frihet og ytringsfrihet.
5. Stipend muliggjør valg av kunstneryrket på bakgrunn av talent og vilje, uavhengig av sosial og økonomisk bakgrunn. Et mangfold blant kunstnere sikrer at kunsten er relevant og representativ for alle.
6. Arbeidsstipendene gir den økonomiske tryggheten som trengs for å kunne reise og arbeide internasjonalt.

1.6. Økt satsing på kunst i offentlige rom

Offentlige oppdrag er en viktig inntektskilde for billedkunstnere, både som skapende kunstner og som kunstfaglig konsulent. Kunst i offentlige rom har vist seg å være svært effektive både som kunstnerpolitikk og kunstpolitikk.

Vi ser en tendens til at det vil bli bygget færre offentlige bygg, og at etater og institusjoner i større grad vil leie lokaler. Det er derfor viktig at ordningene utvikles i tråd med det offentliges bygge- og leievirksomhet.

Vi foreslår at det også innføres krav om at en viss prosentdel av det totale investeringsbudsjettet på regionalt nivå skal gå til kunst i offentlig rom, samt innkjøp av kunst av nålevende kunstnere.

NBK mener det bør innføres krav om kunstfaglig kompetanse (med representasjon av kunstnere) i alle kunstutvalg, og at de regionale kunstsentrenes rolle som ressurs- og kompetansesenter for kunst offentlig rom må styrkes.

2. Kunstnere må sikres betaling

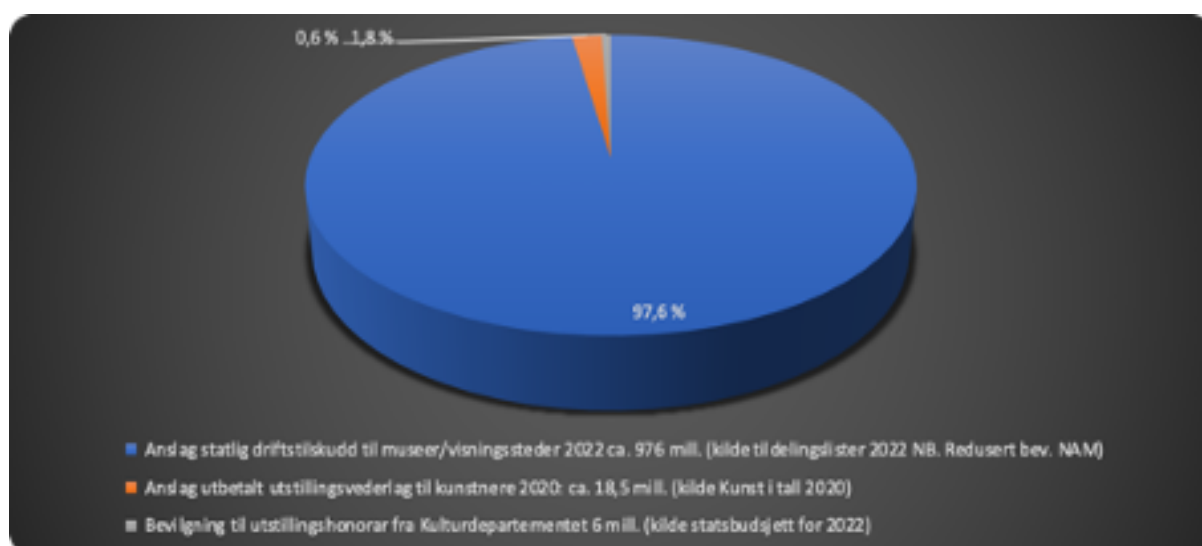
Kunstnere må sikres betaling for arbeidet de utfører gjennom økte bevilgninger og gis mulighet til å inngå kollektive avtaler, som ivaretar kunstnere når de arbeider for offentlig finansierte visningssteder og museer.

Tiltak – oppsummert:

- Reform av utstillingsøkonomien
 - Revidere dagens utstillingsvederlagsavtale
 - Øke bevilgninger i øremerkede midler til utstillingshonorar
 - Etablere utstillingshonorar som en fast ordning
 - Øke bevilgninger til søkbar produksjonsstøtte for kunstnere
- Åpne for kollektiv forhandlingsrett for selvstendig næringsdrivende kunstnere, samt sikre at norsk konkurranselovgivning ikke er til hinder for utarbeidelse av veiledende eller anbefalte satser for kunstnere

2.1. Reform av utstillingsøkonomien

Hvert år fylles om lag 100 000 kvadratmeter med samtidskunst laget av rundt 2000 kunstnere ved de 53 visningsstedene med varige driftsmidler fra staten. Men kunstnerens andel av den samlede statlig bevilgede driftsstøtten til institusjoner som stiller ut samtidskunst er bare 2,4% av den samlede institusjonsøkonomien.

Kunstnere må sikres utstillingsvederlag for visningen av kunsten, utstillingshonorar for jobben de gjør, og produksjonsmidler til å skape kunstverk. Disse tre bestanddelene utgjør til sammen en helhet i utstillingsøkonomien som skal bidra til at utstillingsvirksomhet blir inntektsgivende for kunstnerne, samt bidra til bærekraft i det kunstneriske virke

2.1.1. Revidering av utstillingsvederlagsavtalen

Utstillingsvederlaget er en kompensasjon for at kunstneren ikke selv kan disponere verket i utstillingsperioden. Avtalen om utstillingsvederlaget er pr. i dag den eneste avtalen som skal sikre kunstnere forutsigbar betaling for fremvisning av kunst, og er regulert i en egen avtale mellom staten og kunstnerorganisasjonene.

Dagens avtale fungerer for dårlig, og følges ikke i tilstrekkelig grad av institusjonene. En revidert avtale må tilpasses dagens varierte kunstpraksiser der visuelle verk realiseres i en rekke ulike teknikker, samt mangfoldet av utstillingsarrangører og institusjoner.

Et annet mål er å effektivisere og forenkle arbeidet med å beregne og utbetale vederlaget. Dette vil gjøre avtalen enklere å etterfølge og skape forutsigbarhet for institusjon og kunstner. Det vil være avgjørende at avtalen er tilstrekkelig finansiert for å sikre at kunstnere får vederlaget de har krav på.

2.1.2. Utstillingshonorar

Formålet med utstillingshonorar er å sikre at kunstnere får betalt for utstillingsarbeid. Evalueringen av pilotprosjektet for utstillingshonorar fra 2018 viste tydelig at både kunstnere og institusjoner ønsker en permanent, øremerket ordning. Kulturdepartementet har selv konkludert med at ordningen er *«svært treffsikker og stimulerer både aktivitet og økonomi i det visuelle kunstfeltet»*. Det er på høy tid å innføre utstillingshonorar som en permanent, forpliktende og tilstrekkelig finansiert ordning.

2.1.3. Produksjonskostnader

Produksjonskostnadene utgjør en stor del av totalkostnadene i forbindelse med en utstilling og påvirker derfor kunstnerens totale økonomi. Vi ber derfor departementet om å øke produksjonsmidlene til de statlig støttede visningsstedene, samt frie søkbare midler.

2.2. Kollektive avtaler og veiledende satser

Som selvstendig oppdragstakere med enkeltpersonforetak er billedkunstnere omfattet av det samme konkurranserettslige regelverket som større næringsdrivende virksomheter. De er dermed avskåret fra ethvert prismessig samarbeid og muligheter for kollektive forhandlinger. Fraværet av fremforhandlede kollektive avtaler og veiledende satser bidrar til en uforutsigbar inntektssituasjon.

For en svak og ofte uerfaren forhandlingspart (kunstner) kan forhandlingssituasjonen bli krevende – honoraret skal både dekke arbeidet som skal leveres, materialkostnader, administrasjon, samt ta høyde for sosiale utgifter i virksomheten. Resultatet er ofte at billedkunstnere føler seg presset til å akseptere dårlige betingelser, og ender opp med å underprise seg i et marked som i stor grad preges av oppdragsgivers «godvilje».

NBK merker seg at EU-rettslig praksis og kommisjonens pågående arbeid, gir uttrykk for at selvstendige oppdragstakere trenger bedre beskyttelse av deres arbeidsforhold og følgelig gis mulighet til å inngå kollektive avtaler. Norsk lovgivning bør i større grad reflektere det eksisterende og fremtidige handlingsrommet i EØS-avtalen, og bør ikke praktiseres strengere enn nødvendig.

3. Sosiale rettigheter

Det er behov for å bedre det sosiale sikkerhetsnettet for billedkunstnere som har generelt lav inntekter fra sitt profesjonelle virke, og som kombinerer inntekter som selvstendig næringsdrivende, frilansere og lønnsinntakere.

NBK mener at kunstnere skal ha den samme grunnleggende sosiale tryggheten som ansatte arbeidstakere.

Tiltak – oppsummert:

- Lik opptjening av trygderettigheter og pensjon, uavhengig av om man er arbeidstaker, frilanser eller selvstendig næringsdrivende.
 - Personlig pensjonskonto tilpasset alle tilknytningsformer
 - Pensjonssparing/tjenestepensjon på statens kunstnerstipend,
 - Rett til 100 % dekning av sykepengene fra 17. dag for selvstendig næringsdrivende.
- Etablering av subsidiert tilleggsforsikring i folketrygden for frilansere og selvstendig næringsdrivende.
- Betaling og rettigheter som lønnsinntaker, når arbeidssituasjonen tilsier det.

3.1. Trygderettigheter og pensjon

Telemarksforskning melder i kunstnerundersøkelsen 2013 at nesten 95% av alle kunstnere ikke tar seg råd til sykkelønsforsikring. 60.9% av de visuelle kunstnerne var også uten pensjonsavtale.

Å ikke ta seg råd til tilleggsforsikring, gjør at en blir ekstra hardt rammet dersom en blir langtidssykemeldt. Dette underbygger etter vår mening behovet for en subsidiert tilleggsforsikring som er forutsigbar og overkommelig for atypiske arbeidstakere med lav inntekt. Det bør være mulig for kunstnere med kombinert inntekt å tegne en forsikring som beregnes ut fra både nærings og frilansinntekt.

Beregningsgrunnlaget for alle trygdeytelser og pensjon bør være basert på kunstneres samlede virksomhet og inntekt. Det kan for eksempel baseres på foregående året alene, snitt av inntekt siden oppstart av virksomhet/næringsvirksomhet (inntil 12 mnd) eller et gjennomsnitt av de tre siste år, der det beste resultatet legges til grunn.

For at kunstnere skal kunne spare til pensjon og ha mulighet til opptjening av tjenestepensjon, har pensjon fra første krone og innføring av egen pensjonskonto vært viktige tiltak. Pensjonskontoen bør videreutvikles slik at det er mulig å samle pensjonssparing fra alle typer tilknytning til arbeidslivet.

For kunstnere bør det særlig vurderes om statens arbeidsstipend også skal føre til opptjening av tjenestepensjon.

Det bør være selvsagt at oppdragsgiver utbetaler lønn når arbeidssituasjonen tilsier det. I dag tvinges ofte kunstnere til å momsregistrere sitt enkeltpersonforetak for å utføre konsulentoppdrag. Her bør offentlige etater få foran med et godt eksempel.

Billedkunstneres inntekter og tilknytning til arbeidslivet – en situasjonsbeskrivelse

Sykliske og uregelmessige inntekter

De visuelle kunstnernes samlede inntekter er en sum av næringsinntekt, frilansinntekt og lønn fra forskjellige ansettelsesforhold. Inntektene kategoriseres som kunstnerisk, kunstnerisk tilknyttet og ikke-kunstnerisk inntekt for å synliggjøre at kunstnere gjør mange typer arbeid for å livnære seg. I tillegg til svært mange forskjellige inntektskilder, har kunstnere også store variasjoner i inntekt fra år til år – ofte i meget ujevne intervaller.

Kunstneriske sykluser strekker seg gjerne over flere år, med ulike faser for investeringer og utgifter, produksjon og utvikling, til realisering av prosjekter, oppdrag, visning og/eller salg. Billedkunstnernes næringsvirksomheter kjennetegnes ved at det kan oppstå store overskudd etter en lengre periode med negativt driftsresultat, eller motsatt at man overlever på oppsparte midler fra tidligere år med overskudd. Dette kan skyldes at den enkelte kunstner har konsentrert seg om kunstnerisk utvikling og produksjon av nye kunstverk, der produksjonskostnadene i samme periode gjerne overgår inntektene.

Inntektene fra kun det siste året gir derfor ikke nødvendigvis et representativt grunnlag for å kunne si noe om hva den gjennomsnittlige inntekten er. På andre områder i skattelovgivningen er nettopp dette særegne hensyntatt blant annet i skatteloven § 14 – 80, som gjelder utjevning av åndsverksinntekt over tre år.

De lave og særdeles sammensatte inntektene gjør kunstnerne lett faller gjennom det sosiale sikkerhetsnettet. Kunstnerne mangler strukturer som bidrar til å spare til pensjon eller opparbeide seg rettigheter til andre trygdeytelser.

4. Kunstnerisk frihet og ytringsfrihet

Kunsten er en essensiell plattform for frie ytringer som bidrar til selvstendig tenkning og stimulerer til en nyansert og flerfoldig samfunnsdebatt. I en gjennommediert samtid er den visuelle kunsten spesielt viktig for bearbeiding og forståelse av visuelle uttrykk og vår felles bildekultur.

For å sikre kunstnerisk frihet er det viktig å unngå politiske føringer på støtteordninger – At de ulike støtteordningene ikke blir politiske instrumenter.

NBKs forslag til tiltak bygger i stor grad på Ytringsfrihetskommisjonens rapport.

Tiltak – oppsummert:

- Innarbeide krav om infrastruktur i Grunnloven § 1
- Lovfeste prinsippet om armlengdes avstand i kulturloven og sikre uavhengig organisering av offentlige kunst- og kulturinstitusjoner.
- Styrke organisasjoner som arbeider med å kunne tilby beskyttelse til flere forfulgte kunstnere.

4.1. Krav om Infrastruktur i Grunnloven § 100

Fysisk infrastruktur og rammevilkår er en forutsetning for kunstnerisk frihet. (se pkt. 1–3.) Ytringsfrihetskommisjonens rapport understreker at det er et stort behov for å lovfeste kravet om infrastruktur, og synliggjøre statens ansvar for individers og grupperes faktiske ytringsmulighet.

Et slikt krav vil kunne sikre statens ansvar i opprettholdelsen av det frie ytringsrommet, ikke bare når det gjelder på et lovmessig og ideologisk plan, men også nødvendige bygninger, rom og tilbud som trengs for å opprettholde et reelt samfunnsmessig ytringsrom.

Det er behov for både fysiske og digitale plattformer som fremmer en opplyst offentlig samtale, ved å styrke kunst- og kulturkritikk, redaktørstyrte medier og tilgang til disse.

4.2. Lovfeste prinsippet om armlengdes avstand i kulturloven

Norsk kulturpolitikk har vært en suksess fordi vi har klart å kombinere en sterk offentlig finansiering med en høy grad av kunstnerisk frihet. Dette har sin årsak i at man har laget tildelingssystemer med sterke barrierer mot politisk innblanding, samt en klar politisk formulering om at det er kunstnerisk kvalitet som skal være utslagsgivende for tildeling av

statlig støtte. Vurdering av faglig kvalitet, er det fagfolk som gjør best. Det har derfor vært avgjørende for legitimiteten til de statlige støtteordningene at de fordeles av kunstnere og at disse i størst mulig grad oppnevnes demokratisk av fagfeller. Viktigheten av å opprettholde og styrke prinsippet om armlengdes avstand kan ikke understrekes nok – både for å sikre at samfunnet får den mangfoldige kunsten det behøver, og for å sikre at de individuelle kunstnerskapene som mottar statsstøtte, ivaretar sin kredibilitet.

4.3. Fribyer og beskyttelse for kunstnere på flukt

Kunstnere er en utsatt gruppe på lik linje med journalister og politikere, og trenger ekstra beskyttelse. Det har etter hvert blitt etablert flere organisasjoner som arbeider med å kunne tilby beskyttelse til forfulgte kunstnere. Det er viktig å støtte opp om disse.

Behovet for beskyttelse har alltid vært tilstede, men har blitt smertelig tydelig etter Russlands invasjon av Ukraina tidligere i år. Dette gjelder spesielt for å skape reelle arbeidsrom for kunstnere på flukt, men også som direkte tiltak for å beskytte opposisjonelle i sine hjemland. Organisasjoner som Safemuse og Freemuse har i flere år vist hvor nyttig og effektivt slike ordninger kan være, og det er behov for videre satsning både på nye og allerede eksisterende løsninger.

5. Rekruttering til kunstneryrket

Valg av utdanning og yrke styres i stor utstrekning av sosial og økonomisk bakgrunn. På grunn av den store økonomiske usikkerheten når det gjelder å velge en kunstnerkarriere, er det i stor grad unge med et økonomisk sikkerhetsnett i bakhånd som tar sjansen på et slikt yrkesvalg. Dette begrenser mangfoldet i rekruttering til kunstneryrket.

Tiltak – oppsummert:

- Fungerende sosialt sikkerhetsnett
- Arbeidsstipend av lengre varighet (mer enn ett år)
- Tilgang på kunst på alle nivåer i skole og utdanning

5.1. Fungerende sosialt sikkerhetsnett

Det økonomiske sikkerhetsnettet for kunstnere/selvstendig næringsdrivende må styrkes (ref. kapittel 3) for å sikre mangfold rekruttering til kunstneryrket.

5.2. Arbeidsstipend av lengre varighet

Stipend muliggjør valg av kunstneryrket på bakgrunn av talent og vilje, uavhengig av sosial og økonomisk bakgrunn. Et mangfold blant kunstnere sikrer at kunsten er relevant og representativ for alle. Arbeidsstipend av lengre varighet (mer enn ett år) er et treffsikkert virkemiddel som reduserer økonomisk risiko for enkeltkunstnere (ref. kapittel 2).

5.3. Tilgang på kunst på alle nivåer i skolen

Kunst i skolen bør integreres i langt større grad enn i dag – på alle nivåer. Den kulturelle skolesekken (DKS) er et viktig verktøy for å gi barn og unge gode kunstopplevelser og et tidlig møte med samtidskunst. I tillegg må kunst i større grad integreres i undervisningen. Dette krever lærere med kunsthaglig kompetanse.

Fra en performance med Ahmed Umar med tittelen «if you no longer have a family make your own in clay». Bildene er tatt under ØYEPÅ Momentum i Moss i 2021. Prosjektet turnerte også med Den kulturelle skolesekken. Øyepå Momentum var et samarbeid mellom Nordland fylkeskommune, Oslo DKS, Viken fylkeskommune, Kulturtanken, Nasjonalmuseet og galleri F15. (Foto: Janna Thøle-Juul, formidlingsleder ved Nordnorsk kunstnersenter NNKS)

6. Internasjonalt samarbeid

Billedkunstnere har alltid arbeidet på tvers av landegrenser. Visuelle kunstnerisk uttrykk har ofte et internasjonalt nedslagsfelt, og inntrykk og impulser fra andre land og kulturer øker forståelsen for vår egen kultur.

NBK ønsker å fremme enkeltkunstnernes muligheter til å delta i global kulturutveksling. For å øke internasjonalt samarbeid, bør en styrke etablerte strukturer, for å bedre vilkårene for å jobbe internasjonalt.

Tiltak – oppsummert:

- Styrke Office of Contemporary Art Norway (OCA) og nettverket NAA (Norwegian Arts Abroad)
 - Etablering av en ordning med søkbare midler for produksjonsstøtte til verk og utstillinger i utlandet, forvaltet av OCA
- Styrke samarbeidet mellom UD og KuD
- Øke tilbudet av kunstneropphold for norske kunstnere i utlandet og for utenlandske kunstnere i Norge
- Legge til rette for at kunstnere med statsborgerskap fra land utenfor EU og EØS, kan få innvilget midlertidig arbeids- og oppholdstillatelse basert på samlet inntekt og aktivitet.

6.1. Styrke OCA — Office of Contemporary Art

OCA bidrar til å øke og profesjonalisere norsk deltakelse i internasjonalt samarbeid på billedkunstområdet. Et utvidet og styrket OCA med en tydeligere rolle som tilskuddsgiver og tilrettelegger for kunstnere, og som rådgivende analyse- og kompetanseorgan, vil bidra til en positiv utvikling av feltet. På samme tid så bør organisasjonens rolle som kunstfaglig uavhengig organisasjon videreføres med ansvar for gjennomføring av norsk deltakelse på Veneziabiennalen, og på andre relevante biennaler og mønstringer.

6.1.1. Søkbare prosjektmidler

Mangelen på prosjektstøttemidler for utstillinger i utlandet er blitt en større utfordring i takt med at norske kunstnere i økende grad inviteres til å stille ut internasjonalt. Det er derfor stort behov for at det etableres en søkbar produksjonsstøtteordning som legger til rette for at kunstnerne kan satse internasjonalt.

I tillegg vil vi foreslå å styrke disse tiltakene:

- Økning av bevilgning og en forenklet søknadsprosess til ordningen «International Support» – reisetilskudd
- International Support for Galleries and Independent Exhibition Spaces (ISGIES) bør videreutvikles og justeres basert på behov og etterspørsel
- Aktivere og styrke støtteordningen «International Support for Art Critics, Curators, Art Magazines and Translation of Text (ISACAT)»

6.2. Styrke samarbeidet mellom UD/KUD

Parallelt med et uttrykt mål om internasjonalt fokus, har UDs kulturmidler nærmest blitt halvert siden 2013. Ansatte med kunstkompetanse på utestasjonene har blitt færre. Dette samsvarer dårlig med regjeringens ambisjon om økt internasjonal satsning, og har svekket mulighetene til å arbeide internasjonalt.

6.3. Oppholdstillatelse for kunstnere med statsborgerskap fra land utenfor EØS-området

Slik reglene er i dag så må kunstnere, som kommer fra land utenfor EØS-området, kunne vise til en årlig *næringsinntekt* på 253 378 kroner før skatt for å få oppholdstillatelse som selvstendig næringsdrivende i Norge. De kan risikere å ikke få fornyet oppholdstillatelsen i det påfølgende året dersom inntekten har vært for lav året før.

Dette samsvarer ikke med arbeidssituasjonen til majoriteten av profesjonelle billedkunstnere, som har en sammensatt tilknytning til arbeidslivet, og må balansere inntekt fra næringsvirksomhet med inntekter fra frilansarbeid, samt fra henholdsvis små stillinger som arbeidstakere, midlertidige ansettelser og timearbeid. Særlig gjelder dette for kunstnerne i etableringsfasen.
